Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИСТЕМ І ПРОЦЕСІВ

(назва навчальної дисципліни)

Освітні, педагогічні науки

(назва освітньої програми)

Рік навчання **2025-2026** , семестр **4**

Форма навчання: *очна (денна, вечірня), заочна*

Галузь знань
А Освіта
Спеціальність
А1 Освітні науки
(шифр, назва)
Освітній рівень
Третій (освітньо-науковий) (доктор філософії PhD)

Кафедра та викладач	***Кафедра початкової освіти та інноваційної педагогіки*** *Викладач:* ***Бобрицька Валентина Іванівна****, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики* *Лінк на профіль викладача на сайті факультету чи у Google Scholar:* *https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=KRCEx5YAAAAJ* *E-mail: v.i.bobrytska@udu.edu.ua* *Лінк на курс в MOODLE: https://dle.udu.edu.ua/course/view.php?id=2860*
I. Основна мета/цілі навчання	***Мета навчальної дисципліни:*** *формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здатності критично аналізувати освітню політику, досліджувати функціонування та розвиток педагогічних систем і процесів, оцінювати результати освітніх змін; розвиток умінь використовувати наукові докази для обґрунтування освітніх рішень з урахуванням суспільних потреб, національних пріоритетів, європейської інтеграції та завдань відновлення України.* ***Основні завдання:*** • *поглиблення розуміння сутності освітньої політики, механізмів її формування та реалізації на міжнародному, державному, регіональному й інституційному рівнях;* • *розвиток здатності критично аналізувати стратегічні та нормативні документи у сфері освіти, визначати їхні цілі, суперечності й очікувані наслідки;* • *формування вмінь досліджувати інтереси та взаємодію учасників формування освітньої політики;* • *опанування підходів до системного аналізу педагогічних явищ, визначення структури, зв'язків і чинників розвитку педагогічних систем;* • *розвиток умінь добирати та поєднувати методи дослідження педагогічних систем і процесів відповідно до аналітичного завдання;*

	• *формування здатності розробляти критерії й показники моніторингу, оцінювати результативність освітніх програм і змін;* • *розвиток умінь порівнювати освітні політики та практики, визначати можливості їх адаптації до конкретного освітнього середовища;* • *формування здатності готувати аналітичні матеріали та науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення освітньої політики й розвитку педагогічних систем.*
II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	*Навчальна дисципліна* ***обов'язкова*** *Цикл* ***дисциплін спеціальної підготовки***

III. Обсяг навчальної дисципліни

	Денна/вечірня форма навчання	*Заочна форма навчання*
Кількість кредитів	*3*	*3*
Загальна кількість годин	*90*	*90*
Лекційні заняття	*20*	*6*
Семінарські/практичні заняття	*24*	*6*
Самостійна робота	*46*	*78*

IV. Короткий зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-правові засади формування та реалізації освітньої політики

Тема 1.1. Формування освітньої політики: від суспільної проблеми до рішення. *Освітня політика як сфера узгодження суспільних цінностей, потреб та інтересів. Визначення освітньої проблеми, формування порядку денного, розроблення альтернатив, ухвалення та реалізація рішень. Учасники освітньої політики: органи влади, заклади освіти, наукова спільнота, здобувачі освіти, роботодавці та громадські організації. Громадські консультації, представництво інтересів і відповідальність за ухвалені рішення.*

Тема 1.2. Інструменти освітньої політики та їх дія на рівні закладу освіти. *Нормативне регулювання, фінансування, стандарти, забезпечення якості, кадрова політика та інформаційні інструменти. Співвідношення державного регулювання, інституційної автономії й підзвітності. Перетворення стратегічних цілей на освітні програми та практики. Аналіз розбіжностей між задекларованими намірами, ресурсним забезпеченням і фактичним виконанням рішень.*

Тема 1.3. Українська освітня політика в європейському та глобальному контекстах. *Європейська інтеграція, міжнародна співпраця та вплив міжнародних організацій на визначення освітніх пріоритетів. Порівняльний аналіз політик доступності, якості, інклюзії та навчання впродовж життя. Освітня політика в умовах війни та відновлення: безперервність освіти, подолання освітніх втрат, підтримка переміщених учасників освітнього процесу. Можливості й обмеження перенесення зарубіжного досвіду.*

Змістовий модуль 2. Методологічні засади дослідження педагогічних систем і процесів

Тема 2.1. Межі, структура та взаємозв'язки педагогічної системи. *Педагогічна система як сукупність взаємопов'язаних цілей, учасників, змісту, засобів, умов і результатів освітньої діяльності. Визначення меж системи та одиниць аналізу. Взаємодія рівнів «освітня політика — заклад освіти — освітня програма — педагогічна взаємодія». Зворотні зв'язки, відкритість, стійкість*

	і здатність системи до змін. Побудова моделей функціонування та розвитку педагогічних систем. ***Тема 2.2. Дослідження педагогічних процесів у реальному освітньому середовищі.*** *Вивчення процесів навчання, виховання, оцінювання та педагогічної взаємодії в їхньому організаційному й соціальному контексті. Дослідження окремого випадку, порівняльні та longitudinalні дослідження, поєднання кількісних і якісних даних. Аналіз документів, спостереження, інтерв'ю, фокус-групи й опитування. Узгодження даних із різних джерел, обґрунтованість інтерпретацій і межі узагальнення результатів.* ***Тема 2.3. Моніторинг педагогічних систем: критерії, показники та дані.*** *Розмежування моніторингу, контролю та оцінювання. Визначення показників ресурсного забезпечення, перебігу освітніх процесів, результатів і доступності освіти. Джерела даних та вимоги до їхньої якості. Аналіз динаміки показників і відмінностей між групами здобувачів освіти. Ризики формального вимірювання, некоректних порівнянь і підміни освітніх цілей кількісними показниками.* ***Змістовий модуль 3. Моніторинг та оцінювання ефективності освітньої політики й педагогічних систем*** ***Тема 3.1. Логіка освітніх змін і дослідження їх реалізації.*** *Побудова теорії змін: проблема, ресурси, заходи, безпосередні результати та очікуваний вплив. Припущення й умови досягнення цілей освітньої програми або реформи. Готовність закладів освіти та педагогічних колективів до змін. Дослідження бар'єрів упровадження, адаптації рішень і непередбачуваних наслідків.* ***Тема 3.2. Оцінювання результативності та впливу освітніх рішень.*** *Визначення запитань і критеріїв оцінювання: доцільність, результативність, ефективність використання ресурсів, справедливість і сталість результатів. Розмежування змін, зафіксованих після впровадження рішення, та змін, зумовлених його впливом. Можливості експериментальних і квазіекспериментальних підходів, порівняльного аналізу та якісного пояснення результатів. Урахування контексту й альтернативних пояснень.* ***Тема 3.3. Наукові докази в освітній політиці: аналітична записка та рекомендації.*** *Критичне оцінювання дослідницьких висновків і добір доказів для освітніх рішень. Порівняння альтернатив за очікуваними результатами, ресурсами, ризиками та наслідками для різних груп. Структура аналітичної записки: проблема, доказова база, варіанти розв'язання, рекомендації та умови реалізації. Представлення результатів дослідження управлінцям, освітянам і громадськості.*
V. Результати навчання	***Інтегральна компетентність.*** *Здатність до розв'язання складних завдань педагогічної теорії і практики та дослідницької діяльності в освітній галузі як у процесі навчання так і в процесі подальшої професійної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики в умовах невизначеності.* ***ЗК 1.*** *Здатність ефективно вирішувати складні завдання у галузі освіти на засадах системного наукового мислення, широкого культурного світогляду, принципів сталого розвитку, професійної етики та академічної доброчесності (світоглядна компетентність).* ***ЗК 3.*** *Здатність до планування, організації та здійснення наукових досліджень відповідно до сучасних наукових вимог (дослідницька компетентність).* ***ЗК 4.*** *Здатність використовувати сучасні цифрові, інформаційні та комунікаційні технології в освітній, науковій та інноваційній діяльності (інформаційна компетентність).* ***ФК 1.*** *Здатність інтегрувати міждисциплінарні знання, планувати та реалізовувати оригінальні наукові дослідження, отримувати результати, що сприяють продукуванню нових знань у сфері освіти й педагогіки; виявляти, формулювати та розв'язувати дослідницькі проблеми з урахуванням їх сутності, тенденцій розвитку та чинників впливу, а також забезпечувати*

	якість наукового пошуку. ***ФК 4.*** *Здатність здійснювати та координувати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, зокрема в умовах, що потребують інноваційних підходів, стратегічного мислення та творчого вирішення професійних завдань.* ***ПРН 1.*** *Уміти вирішувати складні наукові та інноваційні завдання у сфері освіти, формувати сучасні концептуальні й методологічні підходи, впроваджувати інновації з урахуванням принципів сталого розвитку, професійної етики та академічної доброчесності.* ***ПРН 3.*** *Планувати й проводити теоретичні та експериментальні дослідження у галузі освіти і педагогіки, формулювати та перевіряти наукові гіпотези, обґрунтовувати висновки доказовими даними, узагальнювати результати наукового аналізу та презентувати результати дослідження.* ***ПРН 5.*** *Вільно представляти й обговорювати результати наукових досліджень і актуальні проблеми освіти державною та іноземними мовами, публікувати результати власних досліджень у провідних національних і міжнародних наукових виданнях.* ***ПРН 7.*** *Розуміти фундаментальні засади педагогічних наук, методологію наукових досліджень та застосовувати їх у власній науковій і викладацькій діяльності з дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.* ***ПРН 8.*** *Використовувати сучасні методи, інструменти наукового пошуку та інноваційної діяльності для отримання нових знань і розв'язання комплексних проблем у сфері освіти, суміжних міждисциплінарних напрямах, а також для професійного саморозвитку впродовж життя.*
VI. Порядок і критерії оцінювання	***Форми поточного контролю:*** *Тестові контрольні роботи.* ***Методи поточного контролю:*** *усне опитування, тести, практичні завдання.* ***Форма підсумкового контролю:*** *залік (диференційований)* ***Важливі рекомендації!*** *Моніторинг у формі заліку передбачає:* – *виконання здобувачем (-ами) самостійно або під керівництвом викладача тематичних контрольних завдань на основі вивченого програмного матеріалу (накопичувальні кейси).* – *демонстрацію здобувачем (-ами) набутих компетентностей крізь призму підсумкових тестів або захисту тематичного проєкту з використанням мультимедійних засобів та інших засобів візуалізації (PowerPoint, відео, колаж тощо) на засадах відкритості й прозорості.* ***Критерії оцінювання*** ***Під час усних відповідей:*** повнота та правильність розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення, впевненість та аргументованість, використання у відповіді посилань на інформацію з основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників та інших методичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння та самостійні оцінні судження, висновки. ***Під час виконання письмових завдань:*** повнота та правильність розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати самостійні висновки, ступінь сформованості практичних умінь, досвід творчої та пошукової діяльності, акуратність оформлення письмової роботи. ***Перезарахування окремих тем або модулів дисципліни за умови підтвердження відповідних навчальних результатів, здобутих у межах неформальної освіти (курси, тренінги, семінари, сертифікати тощо):*** перезарахування здійснюється на підставі

поданої документації, яка підтверджує зміст, тривалість і результати навчання, та після оцінки відповідності компетентностей викладачем курсу або уповноваженою комісією, відповідно до Положення про неформальну та інформальну освіту учасників освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова (https://udu.edu.ua/vidomosti-ta-resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-poriadok-vyznannia-i-perezarakhuvannia-rezultativ-navchannia-otrymanykh-u-formalnii-neformalnii-ta-abo-informalnii-osviti-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova-2026).

Рівні відповідності критеріям

Високий рівень (90 – 100 балів). Здобувачі засвоїли зміст навчальної дисципліни повністю, вільно володіють навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язують завдання різних видів складності, аргументовано висловлюють свої думки, займаються самоосвітою, можуть брати активну участь в наукових та творчих проектах. Виконали усі практичні / самостійні завдання правильно та ґрунтовно. Демонструють здатність пов'язувати теоретичні знання з курсу з практичним досвідом професійної діяльності.

Достатній рівень (80 – 89 балів). Здобувачі засвоїли зміст навчальної дисципліни в необхідному обсязі, володіють навчальним матеріалом, виконали завдання до кожної теми, проте у відповідях допускають деякі неточності. Уміння продуктивні, проте без вияву творчості. Здатні працювати самостійно, проте допускає неточності.

Середній рівень (70 – 79 балів). Здобувачі засвоїли зміст навчальної дисципліни в повному обсязі, але його знання містять неточності та помилкові судження, уміння проявляються на репродуктивному рівні. Здобувачі не можуть сформулювати самостійні оцінні судження та висновки.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувачі загалом опанували навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїли поверхово, частково. При виконання практичних завдань допускають помилки та потребують допомоги викладача чи колег-студентів.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувачі засвоїли навчальну дисципліну поверхово, володіють навчальним матеріалом на елементарному рівні, демонструють фрагментарні знання, не можуть самостійно виконати більшість практичних завдань. Виконали частину практичних / самостійних завдань з суттєвими помилками та недоліками.

Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувачі не засвоїли більшості тем, володіють елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміють логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку, практичні уміння не сформовані; **0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.** Здобувачі не виконали більшості завдань, не володіють навчальним матеріалом, змістом курсу не оволоділи.

VII. Політика курсу

Політика щодо відвідування: *здобувачі дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту УДУ імені Михайла Драгоманова (https://udu.edu.ua/vidomosti-ta-resursy/normatyvni-dokumenty/statut-ukrayinskoho-derzhavnoho-universytetu-imeni-mykhayla-drahomanova) і Правил внутрішнього розпорядку УДУ імені Михайла Драгоманова (https://udu.edu.ua/vidomosti-ta-resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/pravyla-vnutrishnoho-rozporiadku-udu-imeni-mykhaila-drahomnaova), відвідують заняття відповідно розкладу, дотримуються етичних норм поведінки. Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Відвідування занять з курсу є обов'язковим за визначеним деканатом розкладом. За об'єктивних причин (лікарняний, заява) заняття може бути відпрацьованим. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; списування.*

Політика щодо дедлайнів і перескладання. *Усі завдання передбачені навчальною програмою мають бути виконанні у*

встановлений викладачем термін. Практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (75% від максимальної оцінки).

Якщо здобувач отримав незадовільну оцінку під час екзамену, в нього виникає академічна заборгованість. Повторно скласти атестацію він повинен до початку наступного семестру в терміни, визначені деканатом.

Якщо здобувачі не погоджуються з оцінкою підсумкової атестації, вони можуть в день оголошення результатів подати в деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. За письмового екзамена повторне опитування не проводиться. За усного комісія надає здобувачеві право продемонструвати свої знання. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. «Положення про організацію освітнього процесу».

У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату. Здобувачі можуть здійснювати перескладання результатів навчання відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок контролю якості знань студентів УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості студентами УДУ імені Михайла Драгоманова» (посилання на Положення: https://udu.edu.ua/vidomosti-ta-resursy/normatyvni-dokumenty).

***Політика щодо конфліктних ситуацій.** Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів в УДУ імені Михайла Драгоманова» (https://udu.edu.ua/vidomosti-ta-resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-vrehuliuvannia-konfliktiv-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova). Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.*

***Політика щодо академічної доброчесності** ґрунтується на засадах «Положення про академічну доброчесність в УДУ імені Михайла Драгоманова» (https://udu.edu.ua/nauka/antyplahiat). Викладач ознайомлює здобувачів вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, користуванням засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, акцентує увагу на заборону використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань, при використанні Інтернет-ресурсів зазначається використане джерело. Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.*

***Умови для інклюзивного вивчення освітнього компонента:** дана навчальна дисципліна може викладатися для людей з особливими освітніми потребами. Форми і методи інклюзивного навчання обираються з урахуванням індивідуальних потреб здобувача. Обов'язково поєднуються фронтальні, індивідуальні та групові ФОНД. Традиційні методи навчання поєднуються з інтерактивними і спеціальними (методи педагогічного супроводу та корекції, тощо).*

VIII. Основні інформаційні ресурси	***Основна література*** *1. Бобрицька В. І. Сучасні освітні реформи в Україні в контурах педагогічної рефлексії. Українська професійна освіта. 2022. № 12. С. 18–23. URL: https://doi.org/10.33989/2519-8254.2022.12.278989* *2. Bobrytska V., Luzik E., Reva T., Spitsin Y., Akmaldinova V. Involving Stakeholders in Shaping Educational Legislation and Policy in Ukraine. European Journal of Educational Research. 2020. Vol. 9, No. 3. P. 1189–1200. URL: https://doi.org/10.12973/eu-jer.9.3.1189* *3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. URL: https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua* *4. Burns T., Köster F. (eds.). Governing Education in a Complex World. Paris : OECD Publishing, 2016. URL: https://doi.org/10.1787/9789264255364-en* *5. Cohen L., Manion L., Morrison K. Research Methods in Education. 8th ed. London : Routledge, 2018. URL: https://www.routledge.com/Research-Methods-in-Education/Cohen-Manion-Morrison/p/book/9781138209886* ***Додаткова література*** *6. Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді : науково-аналітична доповідь / В. Г. Кремень та ін. ; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2023. 172 с. URL: https://ihed.org.ua/publications/vyshha-osvita-ukrayiny-v-umovah-voyennogo-stanu-ta-pislyavoyennogo-vidnovlennya-vyklyky-i-vidpovidi/* *7. International Commission on the Futures of Education. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. Paris : UNESCO, 2021. URL: https://www.unesco.org/en/articles/reimagining-our-futures-together-new-social-contract-education* ***Нормативні та стратегічні документи*** *8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text* *9. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text* *10. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text* ***Розширений список джерел та інформаційних ресурсів з навчальної дисципліни розміщено у системі MOODLE.***

Обговорено та затверджено на засіданні кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року.